

(המשך ממסד 31)

בסיפרו, הדבר גרם לו להתעניין בדברי ימי הצלבנים, ובאחרונה גם של המונגולים. הדבר מסביר את התלהבותו הבלתי-ייצפויה לשלום, שיעניק לישראל פרספקטיבה חדשה שר קביעות. הוא מתעניין בצורות של פדרציות וקונפדרציות, בשוקים משותפים, בבעיות של מטבע איזורי ותוכניות פיתוח מרחביות.

מישהו צריך לדחוף

כאן טמון, אולי, ההבדל הגדול ביותר בינו לבין עמיתיו. כמו מפקד של אוגדת שריון, המבחין בפירצה בחזית האויב והחודר אל תוכה בכל עוצמתו, תפס וייצמן מייד את המשמעות ההיסטורית של פריצת-הדרך של אל-סאדאת. ברוחו קפץ קדימה, תפס את העיקר. בעוד בגין ודיין היו שקועים במליצות ובכנספות, היה וייצמן מוכן להסתער קדימה במלוא המהירות, להתמודד עם הבעיות העיקריות, לנצל את ההזדמנות לשנות את מהלך ההיסטוריה במעשים גדולים ודרמטיים. וייצמן עצמו משתמש בדוגמה מאלפת כדי להדגיש נקודה זו.

התשובה המאכזב של בגין בכנסת אינו מצדיק ביקור גומלין של ראש-ממשלת ישראל במצרים. את דיין לא הביא אף בחשבון. לאחר מכן, כאשר הוזמנו בגין ודיין לוועידת-הנפול באיסמאעיליה, הם לא רצו לקחת את וייצמן עימם. רק ברגע האחרון החליט בגין שאייאשף להשאיר את וייצמן מחוץ לתמריץ, נה, ביגלד השתתפותו של שר-המזכמה המצרי, רי, עבדיאדיאני אייגאמסי.

באיסמאעיליה ניתן היה לראות בעיניים את המצב שנוצר. בגין היה מסוגר עם אל-סאדאת בוילה הקטנה. דיין עמד עם עמיתיו המצריים בפניה אחת של הגן, קפוא וחסר-חיוך. ואילו וייצמן ישב, כאילו על כס מלוכה, באמצע הדשא, מתלווץ עם אל-גאמסי וחוסני מובארק, סגן-הנשיא, נינוח וקורן. כשהוא נהנה מכל רגע. כשראה ידיד ישראלי, שעמד עם העיתונאים בעבר השני של הגן, קם מכסאו, נותר על רגלו האחת (השנייה היתה פגועה בגבס), משך אותו אל הצד שלו והציג אותו לפני ידידיו המצריים.

כאשר הוחלט באיסמאעיליה להקים שתי ועדות — האחת מדינית והשנייה צבאית — עמדו המצרים על כך שדווקא הוועדה הצבאית תתכנס בקאהיר. כך ניתנה לווייצמן הזדמנות נוספת לבוא לקאהיר ולדבר עם אל-סאדאת פעמיים. בעוד שדיין המיסכן נשאר בבית. הצבת המישלחת הצבאית הישראלית במצריים איפשרה לווייצמן לקיים קשר טלפוני ישיר עם ידידיו המצרים. באמצעות קו פתוח. וייצמן נהנה בגלוי להרים את השפופרת האדומה בלישכתו, ולדבר במישרין עם קאהיר. אין ספק שהמצרים טיפחו את וייצמן והשתדלו בכוונה להגביר את יוקרתו, מתוך תיקווה שהוא יתגבש ככוח

בלבו של בגין. יחסיו עם שר-הביטחון שלו הורעו במרוצת השנה בהתמרה. אולם וייצמן השתדל הפעם, במאמצים על-אנושיים, להשתלט על אופיו הסוער. ייתכן שאמר לעצמו בשקט: "וייצמן, קח את עצמך בידיים, הפעל את השכל!" הוא לא הצליח בכך לגמרי. פעם, כשיצא נועם משייבה, ראה על הקיר במשרד ראש-הממשלה את כרוז שנת ה-30, שבמרכזה הופיעה המילה האחת: "שלום". הוא קרע את הכרוז. כששאלו העיתונאים את בגין לתגובתו על תקרית זו, השיב שוב בסארקאזם: "אמרת לי: למה אתה הורס רכוש ציבורי במשרד שלי? במשרד שלך אתה יכול לעשות מה שאתה רוצה!"

הכנייה אינה נדבקת

בגין לא יכול היה לפטר את וייצמן, או להכריח אותו להתפטר. כי הדבר היה גורם משבר-אמון לאומי, ואולי בינלאומי. לכן גם לא הגיב, כאשר איים וייצמן במהלך השנה פעם או פעמיים להתפטר. בסוף השנה נשארו היחסים בין איש-השנה תשל"ז ואיש-השנה תשל"ח מסובכים ובעייתיים — כפי שהיו תמיד.

בשלב מוקדם יותר, אחרי ההתנגשות בצמרת חרות, רשם וייצמן על יחסיו עם בגין: "אני מעריך אותו. אני מניח שזו הערכה הדדית. אבל חוצצים בינינו הבדלי-אופי, הבדלי-גישה ושנוי בתכונות אישיות. זהו אותו היכוך בין אנשים, שהכימיה שלהם אינה נדבקת. סופו של החיכוך — היחסים הולכים ונשחקים, ביסודיות. ועל האווירה בחרות: "במיסגרת הזאת, במיבנה הזאת, בהירארכיה הזאת, ברמתייסים כזאת — אין גידול כמוני יכול לצמוח." זה נכתב ב-1975, זמן רב לפני שמישהו חלם על מאורעות תשל"ח. יחסו לדיין פשוט הרבה יותר. כבר לפני שנים דיבר על "הפיחת הקיצוני בדמותו", ואמר שהשנים "נגסו ממנו נגיפות אכזריות". ובהקשר אחר: "דמות-הענק הזאת נתכרסמה." את מדיניותו אחרי מלחמת ששת הימים הגדיר בלילול: "המנהיגות מאמצת לעצמה את מישנתו של דיין: שבעת-רצון, טופחת בהנאה על כרסה, מצפה לטלפון מהמנהיגים הערביים."

ציד המאמץ העיקר

הו הרקע הנפשי והמחשבתי שאיפשר לווייצמן לק פוץ את קפיצתו הנחשנית? לא היה לו כל קושי להסכים להחזרת חצי-האי סיני כולו. כטייס, הוא רואה את המידבר אחרת מאשר איש-הקרע. פעם כתב: "מידבר סיני הוא... זירת-מלחמה אידיאלית — מרחביו העצומים חושפים כל תנועת-שריון ממרחקים גדולים. כל תזוזה של שריון מעלה ענני-אבק לגובה, בקץ או בחורף. תנועות-האויב נחשפות עליידי חילה-האוויר הרבה לפני שכוחותינו נתקלים בהן."

זהו נימוק מצויין כדי שהמידבר יהיה דווקא בידי האויב הפוטנציאלי — ולא בידי "כרי חותיני". אך מה בדבר הגדה המערבית? במשך שנים הטיף וייצמן לכיבוש ולסיפוחה לישראל. הוא השתמש בנימוקים צבאיים מובהקים: ביגלל הנתונים הגיאוגרפיים, זהו המקום היחיד שממנו יכול אויב פוטנציאלי להגיע ולהשמיד את המדינה. אך הוא השתמש לא פעם גם בנימוקים רגשיים ומיסטיים. כך, בסיפרו: "מדינה יהודית בלי ירושלים כולה, בלי הכותל, בלי שילה וענתות, מקוטעת, פגומה...". אילו יכול היה להשיג שלום עם מצריים, מבלי לוותר על הגדה והרצועה — בוודאי היה קופץ על המציאה, כמו מנחם בגין. אך בעמדו מול הבחירה הפשוטה, שאל-סאדאת העמידה לפני המדינה בנאומו בכנסת — שלום מלא בלי השטחים הכבושים, או שטחים כבושים בלי שלום — ידע מייד מהי התשובה.

לא היה לו שום ספק כי בשעה זו, השלום הוא העיקר. בחייל, למד להתרכז בציר-המאמץ העיקרי, ולא להניח לשום דבר להסיח את דעתו ממנו. כך נהג במיבנים קודמים, צבאיים ופוליטיים, וכך נהג השנה. בעת ביקורו של אל-סאדאת בירושלים קבע שציר-המאמץ העיקרי של המדינה הוא מעתה השגת השלום, שהפך אפשרי בעיקבות יוזמתו של נשיא מצריים. במילא נובע מכך שיש לוותר על דברים פחות חשובים, כגון שטחים, מושכים וחשובים ככל שיהיו. הדבר התבטא ביחסו להתיישבות. עוד ב-1975 כתב: "חיייתי כל הזמן בהרגשה כי פירות מלחמת-ששת-הימים אינם מבוססים, וסופם שיישמשו מידינו, גם ביגלל מיעוט ההתיישבות באזורים המשוחררים... אחד הפגמים הבולטים במיפולגה כחרות הוא שאנחנו מדברים גבוה-גבוה על השטחים המשוחררים של ארץ-ישראל, ולמעשה איננו מבצעים מה שמתחייב מן הצינונות המעשיות." השנה איים וייצמן, בשיחה פומבית דרמטית עם בגין מארצות-הברית, להודיע מייד עני התפטרותו, אם לא תיפסק ההתנחלות, שאירגן אריק שרון מאחרי גבו, אף ששר-הביטחון הוא האחראי לשטחים המוחזקים.

גם רכשנו גם גירוש

דמח שגם לגבי הבעיה הפל פחות קשיים מאשר לישראלים

על אופניים: הפגישה הראשונה של עזר וסאדאת בקמפיין

פוליטי שיקדם את השלום. אך אין זה ההסבר המלא ליחסים שנוקמו בינם ובין וייצמן. איסאדאת וגאמסי נהנים משיחותיהם עם הגנרל הישראלי גבה-הקומה, בשם שנהגה מהן כי אדם הבא עימו כמנע. שיחה לדוגמה: וייצמן: "חוסטין עשה שלוש שגיאות גדולות. רא-שית, בזה שנכנס למלחמת ששת-הימים, שבה איבד את הגדה המערבית. שנית, בזה שלא הצטרף אליך במלחמת יום-הכיפורים. שלישית, בזה שלא הצטרף ליוזמת-השלום שלך."

איסאדאת: "מה היית עושה במקומו?" וייצמן: "אילו, שמעתי שאתה בא לירושלים כדי להתפלל במסגד אל-אקצה שלי, היית מגיע לשם שעה לפניך, כדי לקבל את פניו כמארח!" איסאדאת, צוחק: "באמת, עזר, יש לך רעיונות מטרופים!" (עזר עצמו התגנב לפינת-הסלע — הוא "מיס" גד עומר" כשהיה בן 17, מחופש במדי קצין בריטי. אז הייתה הבנייה לאתר מוסלמי מקודש זה אסורה בהחלט ליהודים. הוא פחד בכל רגע להיתפס). אל-סאדאת עצמו הסביר לעמו, בנאומו פומבי, אחרי שנפגש בזאלצבורג עם וייצמן, מדוע הוא מדבר עימו, למרות שאין התקדמות במשאומתן עם ישראל: "אני אוהב לדבר עימו. מפני שאני מעריך אותו כאדם." העדפתו הגלויה של וייצמן עדידי הנשיא המצרי עוררה רוגז רב, ואולי גם קצת קינאה,

במחצית השניה של מאי 1967 השתנה בן-לילה מצבה של ישראל בעיקבות החלטתו של גמאל עבדי-אל-נאצר לרכז את כוחותיו בסיני. היה צורך לקבל החלטות קשות. כאשר רבין התמוטט והממשלה היסטתה, דחף אותם וייצמן אל תוך המלחמה שהפכה בלתי-נמנעת. עתה, כך אמר למחרת ביקורו של אל-סאדאת בירושלים, השתנה מצבה של ישראל שוב באופן מכריע. שוב דרושות החלטות קשות ואמיצות. שוב יש פחדים היי-סוטים. שוב צריך מישהו לדחוף. ושוב מוכן עזר וייצמן למלא את התפקיד הזה, כמו אז.

קודו על הדשא

ין הפגישות הגורליות במלון המלך-דוד ובמנהגה דויד, דיבר וייצמן עם אל-סאדאת שמונה פעמים, בחמישה ביקורים במצריים ובפגישה בארמון שליד זאלצבורג. מכל אחת מן השיחות האלה חזר משוכנע שהמצרים אכן רוצים בשלום, ונלהב מן האפשרויות הנפתחות לפני ישראל. ובכל פעם חזר לממשלה שבה שולט מנחם בגין והמורכבת מחבורה של פוליטיקאים, שאינם מסור גלים לראות דבר מעבר לקצה אפס. בטיפו הדוך וחוזר בין שני עומדות, גבר התיסכול שלו והגיע, מדי פעם, אל פף הייאוש. הוא הוזמן למצריים מייד אחרי ביקורו של אל-סאדאת בירושלים. כשנוכח הנשיא המצרי לדעת כי גאוס